

El be amb una clapa al front

(ALDC, VI, 1348. El be amb una clapa al front)

En aquest mapa comentem els resultats referits a ‘clapa al front’ o a una altra característica del cap, amb els der. respectius, que poden aparèixer en *m.*, concordant amb *be*, *anyell*, *xot* (*estelat*), o en *f.*, concordant amb *ovella* (*estelada*). Per a la major part de comentaris, cal consultar el *PALDC*, III, mapes 394 i 422, i sobretot el mapa 828.

Estel és el *m.* de *estela* (< llat. *STĒLA*), amb els der. *estelat*, *estelada* 15, 19, 20, 27; *estrella* és pres del cast., amb el dim. *estrelleta* 139, 156, 165 i els der. *estrellat* 7, 12, 18, 43, 52, 55, 56, 81, 99, 101, 112, 132, 136, 146, *estrellada* 15, 50, 145, *estrellau* 87, amb suf. arag.; *estrel*, *m.* de *estrela* (var. *estrela frontal* 187), semiadaptació del cast. *estrella*, amb els der. *estrelat*, *estrel·lat* 98 i *estrelada* 149. La mateixa imatge *estel·lar*, metonímica, apareix en *lucera* 190 (< cast. *lucero*), aplicat a l’ovella que té una clapa blanca al front. *Coroneta* 95, dim. de *corona*, referit a algun element del cap del be o de l’ovella; der. *coronat* 40, 160, 176, 178, *coronada* 175. *Ullat* 89, 130, 142, “amb una pllapeta (‘clapeta’) a la vora de l’ull” 89, *ullada* 131, der. de *ull* (< *ŌCŪLU*); *ullerat* 7, *uierat* 24, der. de *ullera*, *uiera* (“amb taques pels costats dels ulls” 7, “té com unes ulleres negres” 24). *Clapa* 67, d’origen preromà, der. *clapejat* 22, *clapejada* 28; var. *placa* 96, amb metàtesi; *plapa* 19, i *platxa*, amb la var. *platxat* 119, 123, 137. Tenen relació semàntica amb aquests mots *taca* 59, del llat. vg.

**TACCA*; *peca* 162, pres del cast.,

com *llunar* 171 (< cast. *lunar* “mancha en la piel, formada por pelos de distinto color que el general” [Moliner]). *Careto* 147, 153, 173, *m.* de *careta* 152, 157, és un der. de *cara* per una característica d’aquesta part del cos de l’animal (veg. *carapigat* 46). *Colom* 24, “amb la cara blanca”, metonímia cromàtica, cf. *capblanc* 83, *marcat de blanc* 8, *virat del cap* 38. *Toput* 174 sembla una var. de *tofut*, der. de *tofa*, probablement per un reveixí de llana al cap, amb influència del der. de *topo* (< cast.).

Altres mots: *pigat* 24, 58 (var. *pegat* 36), *piguet* 16, 22, *pigada* 27, *pigalla* 93, *pigallat* 93, *carapigat* 46; *virat del cap* 38, var. *veirat/vairat*; *pintat* 63, part. de *pintar* (< **PINCTARE*); *bigarrat* 138, de l’oc. *bigarrat* o del fr. *bigarré*; *burell* 23 (*burella* 45), de color fosc o negre, d’origen desconegut; *brut* 74, del llat. vg. **BRUTTUS*; *collol* 5, pres de l’oc. *calhòl* ‘bigarrat’; *senyal* 107, 168 (der. *senyalat* 184).

Murciano 145 (< cast.) es refereix a una raça de xai; *fardosca* 131 i *fardasco* 140, 150, a una raça ovina, pròpia d’Aragó, caracteritzada per tenir els ulls de color negre (per això el sinònim *ojinegra*), però en desconeixem l’origen on sembla present un suf. preromà.

Des d’un angle geolingüístic, el concepte ‘estel’, amb els seus significants (*estel*, *estrel*, *estela*, *estrela*, *estrella*), ocupa la major part del domini, d’acord amb l’extensió dels mateixos mots amb el significat literal, no figurat (cf. *PALDC*, III, mapa 422). Són mots normatius, en relació amb l’enunciat, *estel* i *estelat*, des del *DIEC*₁, 1995.

